

Δεκεμβριανά 1944

Η μάχη της Αθήνας...

Γράφει ο Μιχάλης Τελλίδης

Κάθε μήνας έχει την δική του ιστορική επέτειο.

Τα Δεκεμβριανά αναφέρονται σε μία σειρά ενόπλων συγκρούσεων που έλαβαν χώρα στην Αθήνα το Δεκέμβριο 1944 - Ιανουάριο 1945, ανάμεσα στις δυνάμεις του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και τις Βρετανικές και κυβερνητικές δυνάμεις που ανήκαν σε ένα ευρύ πολιτικό φάσμα, από την σοσιαλδημοκρατία έως την φιλομοναρχική δεξιά.

Η έναρξή τους στις 3 Δεκεμβρίου του 1944, σηματοδοτείται από τους πυροβολισμούς των αστυνομικών δυνάμεων μπροστά στο μνημείο του άγνωστου στρατιώτη ενάντια στη διαδήλωση του ΕΑΜ, που είχε οργανωθεί ως απάντηση στο τελεσίγραφο της κυβέρνησης εθνικής ενότητας για τον αφοπλισμό όλων των αντάρτικων ομάδων, με αποτέλεσμα το θάνατο δεκάδων διαδηλωτών.

Τα επεισόδια κράτησαν 33 μέρες και τερματίστηκαν στις 5 Ιανουαρίου 1945. Οι μάχες του Δεκεμβρίου 1944, ήταν η μοναδική περίπτωση κατά την οποία σημειώθηκαν πολεμικές συγκρούσεις τέτοιας έντασης στην ελληνική πρωτεύουσα από δημιουργίας του ελληνικού κράτους.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Γερμανούς κατακτητές, η κυβέρνηση εθνικής ενότητας του Γεωργίου Παπανδρέου ανέλαβε το δύσκολο έργο της ανόρθωσης της χώρας. Τα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν άμεσα ήταν το πολιτειακό ζήτημα, η παραπομπή σε δίκη και τιμωρία των δοσίλογων και η συγκρότηση του εθνικού στρατού και αστυνομίας.

Σ' αυτό το πλαίσιο, ο εξόριστος μονάρχης είχε πιεσθεί ώστε να δεσμευτεί να μην επιστρέψει στη χώρα πριν ο λαός αποφασίσει ρητά για τη μορφή του πολιτεύματος που επιθυμούσε. Έντονη ήταν η διαφωνία των κομμάτων στο ελληνικό κοινοβούλιο για την τελική μορφή του πολιτεύματος. Η κατάσταση οδηγήθηκε σε σύρραξη. Οι υπουργοί που ανήκαν στο ΕΑΜ παραιτήθηκαν στις 2 Δεκεμβρίου του 1944, ενώ το ΕΑΜ ζήτησε και έλαβε άδεια για συγκέντρωση διαμαρτυρίας την επόμενη ημέρα κηρύττοντας ταυτόχρονα γενική απεργία.

Η κυβέρνηση απαγόρευσε το συλλαλητήριο, όμως τα μέλη του ΕΑΜ αψηφώντας την κυβερνητική απαγόρευση κατέκλυσαν ειρηνικά την πλατεία Συντάγματος. Η διαδήλωση που είχε μεγάλη συμμετοχή πνίγηκε στο αίμα όταν αστυνομικοί άρχισαν να πυροβολούν προς το πλήθος. Ο απολογισμός της επίθεσης ήταν 33 νεκροί και περισσότεροι από 140 τραυματίες.

Το ίδιο εκείνο βράδυ (3 Δεκεμβρίου 1944) ο Γεώργιος Παπανδρέου, προσπαθώντας να βρει διέξοδο στην τεταμένη κατάσταση, κατέθεσε πρόταση περί σχηματισμού

οικουμενικής κυβέρνησης με πρωθυπουργό τον αρχηγό των Φιλελευθέρων Θεμιστοκλή Σοφούλη, με παραίτηση του ίδιου και όλων των υπουργών. Όλες οι αντιμαχόμενες πλευρές αποδέχτηκαν την πρόταση. Η νέα κυβέρνηση όμως δεν κατάφερε να επιβάλλει την τάξη και οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν και γενικεύτηκαν σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια.

Τα γεγονότα του Δεκέμβρη του 1944 θεωρούνται από τους ιστορικούς ως η δεύτερη φάση του Ελληνικού Εμφυλίου και οδήγησαν στην Τρίτη φάση που τερματίστηκε το 1949 με την στρατιωτική ήττα του ΚΚΕ.

Μελετώντας προσεκτικά την ιστορία, δεν είμαι καθόλου βέβαιος ότι διδαχτήκαμε από την τραγωδία των Δεκεμβριανών και του Εμφυλίου Πολέμου. Κάποιοι μου δίνουν την αίσθηση ότι επιθυμούν την αναβίωση του διχασμού...